

תורת הבטחון

פרשת ויחי

חובה לקוות לישועת ה'

הגם שמבואר מכל הנ"ל דיכול כל אחד ואחד לזכות לישועת ה' בכל ענין ע"י הקווי, מ"מ חובה מוטלת על כל אחד ואחד לקוות לישועת ה' בעת צרה. הנה כתב רבינו יונה (שערי תשובה שער ג, אות ל"ג) וז"ל, "כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם, לא תירא מהם (דברים י, ז-יט). כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך, לא תירא מהם (שם כ, ב). הוזהרנו בזה, שאם יראה האדם כי צרה קרובה, תהיה ישועת ה' בלבבו ויבטח עליה, כענין שנאמר (מלכים ב, י): "אך קרוב ליראיו ישעו", וכן כתוב (ישעיה נב, יג): "מי את ותיראי מאנוש ימות", עכ"ל. ומבואר מדבריו, דכשיהודי שרוי בצער, אין זו רק הנהגה טובה לבטוח בה, רק חובה מוטלת עליו להיות בוטח בהש"ת, ואסור ליהודי החרד לדבר ה' לפחד משום דבר בעולם, "כי ה' אלקיך עמך", וצריך הוא רק לבטוח ולקוות לישועת ה' - כי ישועתו קרובה לבא.

צפית לישועה

הנה אחד מן השאלות ששואלין כל אדם בבי"ד של מעלה: "האם צפית לישועה?". כאיתא בגמ' שבת (בב, ב): "אמר רבא: בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו: נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה, עסקת בפריה ורביה, צפית לישועה, פלפלת בחכמה, הבנת דבר מתוך דבר", ע"כ.

ועי' במש"כ הבית הלוי (בקינתרס הנטחון) וז"ל: "ובשעת הדין שואלין לו צפית לישועה פ' אם חכה לישועה ולא נתיאש ממנה והתחזק ממנה, והתחזק בבטחונו בכל פרט שנחחדש עליו", עכ"ל. וע"ע במש"כ הפלא יועץ (ענין נפשו) וז"ל: "ידוע שאחת מן השאלות ששואלים ליום הדין היא, צפית לישועה (שם ב, ב), וזהו דבר המסור ללב, שלא די באמור בפה שהוא מצפה לישועה, אלא צריך להיות מצפה לישועה בלב שלם ואמונה שלמה. שכמו שבכל יום אדם מתקרב אל המיתה כך בכל יום ויום מתקרב הגאולה, ואם יתמהמה, נחכה לו כי בוא יבוא בודאי בלי שום ספק. ולא על הגאולה בלבד צריך להיות יושב ומצפה אלא על כל מין צרה שלא תבוא על האדם צריך להיות מצפה, תשועת ה' כהרף עין", עכ"ל. הרי מבואר מדבריהם, שהחובה להיות מצפה לישועת ה', אינה רק כלפי הגאולה העתידה, אלא גם כלפי כל ישועה שצריך האדם, עתיד ליתן את הדין אם קיוה לישועת ה'.

אפילו הרב חדה

ולהורות עד היכן הדברים הדברים מגיעים, דלעולם יש תקוה, ואין שום מצב בהאי עלמא דשייך בו יאוש – כתיב (מלכים ב, ג, ב):

בטחון בעת צרה

לישועתך קויתי ה'. (מט, יח)

הנה לשון 'קווי - תקוה' הוא אחד מן עשר הלשונות של בטחון שהביא החובת הלבבות (סוף שער נטחון). והוא לקוות, ולצפות, וליחל לישועת ה'. ובעזה"ת בהמשך נבאר קצת מן הענין.

הכל בקווי

איתא במדרש (בבא מציעא דף פ"ט) וז"ל: "לישועתך קויתי ה' - אמר רבי יצחק הכל בקווי, יסורין בקווי, קדושת השם בקווי, זכות אבות בקווי, תאותו של עוה"ב בקווי, יסורין, הה"ד (ישעיה נ, ט): "אף אורח משפטיך ה' קויוןך", אלו יסורין, "לשמך" זו קדושת השם, "ולזכרך" זו זכות אבות, "תאות נפש" זו תאותו של עוה"ב. חנינה בקווי (שם נג, ט): "ה' חננו לך קויוןך", סליחה בקווי (מלכים ב, ד): "כי עמך הסליחה", מה כתיב בתריה "קויתי ה'", לפי שהיה יעקב אבינו רואה אותו וסובר בו שגאולה מגעת בימיו, כיון שראה שמת מיד אמר לישועתך קויתי ה'", ע"כ.

וכי' העץ יוסף וז"ל, "הכל בקווי, כלומר שאפילו אין האדם כדאי זוכה לכל המתנות בזכות הקווי כדמפרש והיינו בזכות האמונה והבטחון. ועל זה אמר: "לישועתך קויתי ה'", שאפילו לא יהיו כדאים כל כך לגאולה וישועה מ"מ תהיה הישועה בזכות הקווי והבטחון. יסורין בקווי - פי' שעם היות האדם בתוקף הצרה ומדוכא ביסורין יקוה לה' שירחם עליו ויסירם מעליו וכו", עכ"ל, ועי"ש בכל דבריו הנפלאים בבואור דברי המדרש.

מבואר מדברי המדרש, שיכול כל אחד ואחד לזכות לכל דברי ע"י הקווי, אפילו אם אין האדם כדאי וראוי. שמה שאדם זוכה לו ע"י מדת הבטחון אינו תלוי כלל וכלל בזכויות, כדאיתא בדברי המדרש (ילקוט שמעוני מלכים רמז משי"ט) ז"ל: "רבי אליעזר ורבי תנחום בשם רבי ירמיה אפילו רשע ובוטח בה' חסד יסובבנו", ע"כ.

יכול לקוות לכל דבר

עוד מקור איתא בדברי המדרש (מנחםא פרשת ואלת הנביא): "אמר דוד רבש"ע לכל מדות אדם מקוה, אם הוא עני עד שיעשיר, חלש עד שיהיה גבור, חולה עד שיתרפא, חבוש בבית האסורין עד שיתירוהו וכו", ע"כ. ומבואר דיכול יהודי לקוות לכל המדות.

אל ימנע עצמו מן הרחמים

השומר אמונים (מאמר הבטחון והאמונות פרק ב) הק' על דברי הגמ' (סג"ל):
"לכאורה קשה מאי קאמר 'אל ימנע עצמו מן הרחמים', מי זה האיש שמונע עצמו מן הרחמים, ואם הכוונה שיבקש רחמים הוה ליה למימר אל ימנע עצמו מבקשת רחמים? ועוד שמביא ראיה מהכתוב 'הן יקטלני לו אייחל', הלא אייחל הוא לשון בטחון ולא לשון תפילה?"

ותי': רק ידוע וכתבנו למעלה (בדריש הבטחון פרק ד) כי מדת בטחון תלוי במדת תפארת מדתו של יעקב, וגם בחינת רחמים הוא מורה למדת תפארת התמזגות שני המדות חסד וגבורה, וכתבנו (במאמר השגחה פרטיית פרק ד) בשם הבעש"ט זי"ע **באם אדם הוא בצער או בסכנה ח"ו, אז סגולה שלא יתפלל שום תפלה רק יחזק בטחונו חזק בה', וזה סגולה גדולה, ואם אדם מחזק בטחונו בה' בלי תפילה, מוכח שאין לו עוד שום כח אפילו להתפלל, והוא כמו תינוק קטן שאין לו שום דעת לבקש שום דבר, רק הוא בבחינת (תהלים קל"ג): "נפשי כגמול עלי אמו", ומעורר בזה שרש אמונת אלקות שהוא (שמות כ. ג): "אנכי ה' אלהיך" שהקב"ה כל יכול להושיע אפילו למעלה מגדר הטבע, ואז נצטרף בזה שלשה בחינות אמונה, בטחון, ותמימות הלב, ואז נתעורר עליו מדת הרחמים, שהוא כולל כל הספירות וכל המדות עיין בקהלת יעקב (פרק ר"ט), ורחמים שייך אפילו מי שאינו ראוי לישועה. וזה אפשר הכוונה אפילו חרב מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו, פירוש – שלא יהיה הוא בעצמו הגורם להמנע ממדת הרחמים, בהסיר בטחונו מאלקיו, רק יחזק בטחונו חזק בה', ועל זה מביא שפיר ראיה מהכתוב לו אייחל דייקא, שהוא מדת הבטחון והבן, עכ"ד.**

הרי מבואר מדבריו, דמי שנמצא באיזה מצב שהוא שזקוק לרחמי שמים, ישועתו נתונה בידו, אם יקוה להשי"ת, ובוטח בה' שיזכה לרחמי שמים, הרי בודאי יזכה לישועת ה'. אבל אם ח"ו אינו מקוה להשי"ת ומתייאש מלראות ישועת ה', הרי זהו הסיבה שלא יזכה לישועת ה', והרי הוא בעצמו מונע את עצמו מלזכות לרחמי ה', וע"כ מדוייק לשון הגמ' - "אל ימנע עצמו מן הרחמים", שהרי הוא בעצמו מונע מלזכות לישועת ה', והבחירה נתונה בידו!

קו ושובו וקו

ומאחר שמבואר מהנ"ל דלעולם - "יש תקוה" בכל מצב שהוא, אם אחד מקוה לישועת ה' ועדיין לא זכה לראות הישועה, אל לו להתייאש, רק יחזק את עצמו לקוות יותר ויותר כמו שכתוב (תהלים כ. ד): "קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'". ואיתא במדרש (שופר טו, מנזר מ) ז"ל, **"קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה' (תהלים כ. ד), קוה אל ה', וקוה אל ה', תקוה אחר תקוה, חזק ויאמץ לבך, אם קויתם ולא נושעתם, קו ושובו וקו, ואם תאמר עד מתי נקוה, כבר כתיב (תהלים קל"ג): יחל ישראל אל ה' מעתה ועד עולם", עכ"ל. הרי, דליכא שום מצב בהאי עלמא דלית ליה תקוה, ואם היה מקוה ועדיין לא נושע - וקוה אל ה'! יחזור ויקוה, מעתה עד עולם, עד שיזכה לישועת ה'.**

חזק חזק ונתחזק!!

הערות והוספות יתקבלו בברכה, וגם ניתן לקבל הגליון בכל שבוע בכתובת: torashabitachon@gmail.com

"בימים ההם חלה חזקיהו למות ויבא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר ה' צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה וגו'". ואיתא בגמ' ברכות (י. ב): "אמר ליה [ישעיהו לחזקיהו]: כבר נגזרה עליך גזירה [פרש"י: שתמות]. אמר ליה [חזקיהו לישעיהו]: בן אמוץ, כלה נבואתך וצא! **כך מקובלני מבית אבי אבא - אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים.** אתמר נמי, רבי יוחנן ורבי אליעזר דאמרי תרוייהו: אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים, שנאמר: הן יקטלני לו איחל", ע"כ.

בטחון אפילו כנגד נבואה

ומבואר מזה דבר נפלא עד מאוד, שאפילו אם יבא נביא ה', ומתנבא שדבר ה' הוא שימות, הרי אין לך גזירה גדולה מזו, והרי בודאי יש לו סיבה גדולה שיתייאש ויאמר שאין שום תקוה, שכבר נגזרה הגזירה מן השמים שימות. ומ"מ מה אמר חזקיהו?! כך מקובלני מבית אבי אבא - "אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים". הרי שאין מצב בעולם שאין לו תקוה, אפילו כנגד נבואה מפורשת מפי נביא ה', שכך נגזר מן השמים, מ"מ עדיין יש תקוה, ואם יחזק את עצמו להיות בוטה ברחמי ה', שהוא ית' ירחם עליו, בודאי ביכלתו לשנות גזירת ה', אפילו אם כבר נמסר בנבואה לנביא ה'! וכך הוה, שזכה חזקיהו להתרפאות מחליו!

בטחון אפילו כנגד כל חוקי הטבע

יש עוד יסוד גדול בענין בטחון ממעשה זה. דאיתא במדרש רבה (פרשה ס"ג פ"ג ט"ו): "אמר ר' לוי: אברהם חידש זקנה. יצחק חידש יסורים. יעקב חידש חולי. **חזקיהו חידש חולי שיתרפא**", ע"כ. הרי שעד ימי חזקיהו לא היה שום אפשרות לחולה להתרפא מחליו. [ואיירי כשנחלה במחלה שבודאי ימות, עיין בפ' יפה תואר שהק' על דברי המדרש, שמבואר בכמה מקומות שמצינו שהיו חולים שנתרפאו, אבימלך, מרים וכו'. ועוד הק', דהרי כתיב "ורפא ירפא", הרי להדיא שיש חולי שיכול להתרפא. ותי' שבכל הני חלאים היה רק מכה בעלמא, אבל חולי דחזקיהו היה מחלה הכולל כל הגוף, שלא היה שום אפשרות כלל להתרפא ממנו.]

הרי חזינן עד היכן הדברים מגיעין, מהו הכח של מדת הבטחון, שהרי אפילו אחר שחזקיהו נחלה במחלה שלא היה שום אפשרות להתרפא ממנו, ולא היה שום אדם בהאי עלמא שנתרפא מאותו מחלה, עדיין לא התייאש, ולא אמר שאין שום תקוה להתרפא, שהרי אין שום תרופה למחלתו. רק האמין באמונה שלימה, שאפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים, ולעולם יש תקוה, שהוא ית' "כל יכול", ויש לו ית' האפשרות לרפא כל חולי בהאי עלמא, אפילו אם עד היום לא היה שום חולה שנתרפא מאותו מחלה! וכך הוה, שזכה להתרפא מחליו! שעד חזקיהו לא היה חולה שיתרפא, וע"י תקותו של חזקיהו נתחדש רפואות! השי"ת בורא רפואות!! שהוא ית' "כל יכול"!